

וגם אם נרצה לתרץ ולהעמיד דכוותה, כמו שהעמדנו בארוסה, (12) שמדובר שבא עליה הארוס בבית אביה.

וכך גם גבי שומרת יבם, מדובר בה בכגון שבא עליה היבם בבית חמיה לשם זנות, קודם שנסתרה עם אחר, ואין בו ביבם עוון, ואחר כך נסתרה, כשעדיין שם "שומרת יבם" עליה, כיון שביאת הזנות של היבם אינה קונה בה לגמרי.

אך הועילה לו ליבם הביאה שהוא בא עליה לשם זנות בעלמא, לגבי זה שיכול להכניסה עתה להיות לו לאשתו גמורה על ידי חופה, בלא שיבוא עליה בעוון.

וכיון שהכניסה לחופה, הריני קורא בה "תחת אישך", ויכול הוא להשקותה גם על אותה הסתירה שנסתרה כשהיתה שומרת יבם. (13)

עדיין יקשה:

הרי אי אפשר לומר כן. כי:

אך מקשה הגמרא על דבריו, כי בכל זאת, אין המשנה מיושבת, בענין שומרת יבם:

שהרי גם על מה ששינונו בה שמשביעה "שלא שטיתי שומרת יבם וכנוסה", תיקשי לך כמו בארוסה, כיצד זה יתכן? שהרי אם קינא לה אז ונסתרה, ובא להשקותה קודם שייבמה, הרי שינונו: ארוסה ושומרת יבם לא שוות ולא נוטלות כתובה.

ובהכרח צריך לומר, שכבר היתה "כנוסה" לו בשעת ההשקאה. (11)

ותיקשי לך, הרי אם כך, אין הבעל מנוקה מעוון!

שהרי בהכרח מדובר שמשביעה רק אחרי שבעל אותה, כי אי אפשר לומר שנכנסה לחופה ולא נבעלה, כיון שאין חופה ליבמה.

נמיהו הא לא תיקשי: הרי קדמה שכיבת הבעל לבעל, ומשום שביבמה די לנו במה שקדמה שכיבת הבעל המת — שהיבם מייבם מכחו — לביאתו של בועלן.

ראה בכל זה במשנה למלך הלכות סוטה ב ח; ובשיטת רש"י ביאר שם כשיטה הראשונה.

11. ביאר רש"י בתחילת הסוגיא הטעם שמשקה אותה על זנותה בעודה שומרת יבם, אף שאינה עוברת אלא על איסור "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" ואין כאן זנות דאשת איש:

דהא אי זנאי בעודה שומרת יבם אסורה עליו, וכרבי עקיבא מוקמינן לה במסכת סוטה דאמר: אין קדושין תופסין בחייבי לאוין, דמשוי לה יבמה לשוק כאשת איש, וכי היכי דאשת איש מיתסרא אגברא בזנות, שומרת יבם נמי מיתסרא איבמה, וכיון דמיתסרא עליה בת קינוי היא.

12. התוספות הקשו על פירושו של רש"י, כיון שלשון "דכוותה" משמע שאנו מפרשים כן ביבמה מאותו טעם שפירשנו בארוסה, ואילו לפירושו של רש"י הוא מטעם אחר מאשר בארוסה, שהרי ביבמה אין את החסרון שקדמה שכיבת בועל לבעל, כי שכיבת הבעל המת קדמה לשכיבת הבעל, והיבם בא לייבם מכל נישואי אחיו המת.

וראה ישוב ללשון "דכוותה" לפי פירוש רש"י, בערוך לנר.

13. נתבאר על פי המהרש"א בביאור לשונו השני של רש"י, אבל בקרן אורה פירש לפי

לאחר שבא עליה היבם, אפילו היתה זאת ביאת זנות –

וכי "שומרת יבם" קרית לה בשעת סתירתה לאחר מכן?

והרי אשתו מעליא היא [אשתו גמורה היא], על אף שבא עליה היבם רק לשם זנות!

דהא אמר רב [לעיל נו א, לפרש את מה ששנינו: הבא על יבמתו ב"מזיד" קנה, שבא עליה לשם זנות בעלמא. ובכל זאת] קנה אותה להיות כאשתו לכל דבר, אף שבא עליה במזיד לשם זנות!?

וכיון שבהכרח המשנה משובשת היא, ויש להגיהה, אין להביא ממנה ראיה!

ומתרצת הגמרא שיש ליישב את המשנה כשמואל.

דאמר שמואל: לא קנה היבם על ידי ביאה לשם זנות בעלמא ["מזיד"], אלא רק לדברים האמורים באותה פרשה.

לירש את אחיו, ולפוטרה, אותה ואת צרתה מן היבום, ולהיות במקום אחיו לכל דבר שכבר היה לבעל כח בה כשמת.

אבל ליורשה, ולהיטמא לה, ולהפר נדריה, ולהאכילה בתרומה – לא קנה אותה אם נפלה לו מן האירוסין, לפי שלא היה לבעל כח באשתו לכל אלו [לפי לישנא קמא].

והואיל ולא קנאה אלא לדברים אלו, עדיין "שומרת יבם" היא נקראת, ולא כאשתו לכל דבר, ולפי שיטתו, מתיישבת המשנה.⁽¹⁾

ותמהינן: מידי הוא טעמא אלא לרב, כלומר: והרי ממשנה זו בא רב ששת להוכיח כשיטת רב שיש חופה לפסולות.

והא אמר רב גופיה: קנה לכל אפילו בביאת מזיד!?

ונמצא, כי לשיטת רב עצמו, בהכרח שמשנה זו משובשת היא, ואיך נוכיח ממנה כדבריו!?

לשונו השני של רש"י שלא הכניסה לחופה, ראה שם.

והטעם שמועילה החופה ביבמה אחר שעשה בה היבם ביאה של זנות, אף שאין חופה ביבמה, היינו משום שלאחר שקנאה בביאת זנות, אף שלא קנאה לכל דבר, כבר היא אינה נחשבת כיבמה שלא מועילה בה חופה, ודומה הדבר לעשה בה מאמר לפי בית שמאי, שאם מאמר אירוסין הוא עושה, מועיל בה אחר כך חופה, וראה בהמשך הסוגיא.

למיקרייה שומרת יבם, [ומסוגיא זו למד הריטב"א לפרש את הסוגיא לעיל כפירוש התוספות, שאין תרומה אלא דוגמא בעלמא, והוא הדין לשאר דברים].

בסוגיא לעיל נתבאר שתי לשונות במחלוקת רב ושמואל.

האחת: אם נפלה לו ליבם מן הנישואין, אפילו שמואל מודה שקנה אותה לכל דבר, ואם נפלה לו מן האירוסין בו נחלקו רב ושמואל.

השניה: אם נפלה לו ליבם מן האירוסין, הרי אפילו לרב לא קנה את יבמתו לכל.

וסוגייתנו שתלתה את ביאור המשנה במחלוקת רב ושמואל, על כרחך סוברת כאן כלשון הראשון, ומפרשת את המשנה כגון

1. כתב הריטב"א: פירוש, דאע"ג דקנה לדברים האמורים בפרשה, כיון שלא קנה לשאר הדברים, ליורשה וליטמא לה ולהאכיל בתרומה, דינא הוא

ומתוצת הגמרא שיש לפרש את ענין שומרת יבם, שלא יקשה האיך משקה אותה ועדיין לא בא עליה לקנותה, ואין שומרת יבם שותה, שיתכן ותהיה היבמה אשתו גמורה על ידי חופה, בלא ביאה כלל:

הבא, בשומרת יבם, **במאי עסקינן**: כגון **דעבד בה היבם מאמר** [כסף ושטר], **ובית שמאי היא, דאמרי: מאמר קונה קנין גמור**, ונעשית ארוסה על ידי המאמר.

ומאחר שנעשית ארוסה, מועילה החופה שלאחריה, לעשותה כאשה לכל דבר, וכך יתכן להשקותה בלא שבא עליה. (2)

ותמהינן עלה: **אי הכי — היינו ארוסה!** ומדוע היא נקראת "שומרת יבם"? (3)

ודוחה הגמרא את התמיהה: **ולטעמיה, האם "נשואה" ו"בנוסה" לאו חדא מילתא היא** [אינם דבר אחד], והרי אין הפרש ביניהן לאחר שכנסה היבם, והכנוסה ביבום היא כשאר נשים נשואות!?

אלא בהכרח שאין החילוק ביניהם אלא בשמותיהן, בכך **שנשואה** נקראת אשה

דידיה, שאינה באה לו מכח אדם אחר, ו"בנוסה" נקראת אשתו שבאה אליו מכח **דחבריה**, שהרי היבום חל רק מכח היותה אשתו של אחיו.

הבא נמי החילוק הוא רק בשמותיהן: **ארוסה** היינו אשה **דידיה**, ו**שומרת יבם** היינו אשה **דחבריה**.

דברי רב פפא להלן מתבארים כפירושו השני של רש"י, וכהבנת התוספות בדבריו.

רב פפא אמר, שיש לדחות את הראיה מהמשנה שיש חופה לפסולות.

ויש ליישב את הקושיה שהרי קדמה שכיבת בעל לבועל, ויש ליישב את הקושיה גבי שומרת יבם האיך משקה לה קודם שבא עליה ונעשית כנוסתו — כך:

לעולם משנתנו עוסקת בכגון שנסתרה כשהיא ארוסה, ונישאת, ובא עליה, ואחר כך משקה אותה. ובכי האי גוונא לדברי הכל יש חופה לפסולות.

ובשומרת יבם מדובר שנסתרה בעודה

יבם כגון שבא עליה בבית חמיה, שומרת יבם קרית לה? ופירש רש"י: "דקאמרת שלא תשתה, הא אשתו מעליא היא", ותלי לה הגמרא במחלוקת ב ושמואל].

2. נתבאר על פי דרך הקרני ראם בהבנת לשונו השני של רש"י; והמהרש"א וקרן אורה הבינו שעשה בה מאמר ולא הכניסה לחופה, ראה שם, וראה לשון רש"י בסוף ד"ה שומרת.

3. ראה בזה במהרש"א ובקרן אורה.

שנפלה לו ליבם מן האירוסין, ולכן ניחא לשמואל ולא לרב.

אבל לפי הלשון השניה, שאף רב מודה כשנפלה לו ליבם מן האירוסין שאינו קונה אותה כלל, אם כן אפשר לאוקמה למשנתנו אף כרב, וכגון שנפלה ליבם מן האירוסין, [ובתוספות סוטה כד ב ד"ה דהאמר הרגישו בזה, אלא שפירשו את מחלוקת הלשונות דלעיל באופן אחר ממה שפירשו בסוגיא לעיל].

[וראה היטב בסוטה כד ב סוגיא דומה לסוגייתנו, ושם אמרינן: "דכוותה גבי שומרת

ולכן הוא יכול להשקותה גם כשקדמה שכיבת הבעל בזמן האירוסין, לשכיבת הבעל בזמן הנישואין.⁽⁴⁾

ואילו רב נחמן בר יצחק אמר שיש לדחות הראיה ממשנתנו שיש חופה לפסולות, וכך יש ליישב את הקושיות שהקשתה הגמרא:

משנתנו אינה עוסקת באשה שנסתרה כשהיא ארוסה או שומרת יבם, אלא באשה שנסתרה רק לאחר שנשאה בעלה או כנסה היבם.

וזה שהוא משביעה ומשקה אותה גם על ספק זנות שלה בעודה ארוסה או שומרת יבם הוא אפילו כשלא קינא לה אז, ולא נסתרה אז.

והמשנה מדברת שמשביעה על זמן היותה ארוסה או שומרת יבם, על ידי "גלגול שבועה", שמגלגל עליה שבועה נוספת בעקבות השבועה שמשביעה על זנות של אחר נישואין.⁽⁵⁾

שומרת יבם, ובא עליה, ואחר כך משקה אותה.

ואין להקשות איך בודקין אותה המים, והרי אין הבעל מנוקה מעוון, מאחר שבא עליה אחר שנסתרה, כי משנתנו בשיטת הא"ת תנא הוא, שאינו מצריך שיהא הבעל מנוקה מעוון.

דתניא: אין מקנין לה לארוסה, להשקותה כשהיא ארוסה.

אבל מקנין אותה, להשקותה כשהיא נשואה. והיינו אפילו לאחר שנכנסה לחופה, ונבעלה, הרי הוא משקה אותה על הזמן שהיתה ארוסה.

הרי לנו שהתנא הזה אינו חושש שיהיה הבעל "מנוקה מעוון".

וגם על הקושיה על כך שקדמה שכיבת הבעל לבעל, יש לומר, שהתנא הזה אינו סובר שצריך שתקדים שכיבת הבעל לבעל,

5. כתב המאירי: כשבא להשקותה ולהשביעה יכול לגלגל עליה כל חשד עבירה שאילו עשאתה תאסר לו בה, אבל אינו מגלגל עליה חשד עבירה שאפילו עשאתה לא תאסר לו בה.

כתב רש"י: "ומכאן לגלגול שבועה מן התורה", וכגון שתובעו קרקעות שאין נשבעין עליהן וכלים שנשבעים עליהם, ונתחייב לו שבועה על הכלים, הרי זה מגלגל עליו שבועה אף על הקרקעות.

והקשו התוספות: לפי האוקימתות דלעיל מנין לנו גלגול שבועה?!

ותירצו: ממה שמגלגל עליה שבועה על איש אחר, וכמו שאמרו במשנה בסוטה "אמן מאיש זה אמן מאיש אחר", וראה עוד שם.

ובקרני ראם כתב לפרש: הרי זה ממש כארוסה, כיון דחשבינן ביאת בעל כביאת ארוס לענין קדמה שכיבת בעל לבעל [וראה חזון איש סימן קלב ה"ד ויש לעי'].

4. תמהו התוספות על פירושו של רש"י: מנין לנו שתנא זה חולק גם על דין "קדמה שכיבת בעל לבעל", והרי יש לומר שאינו משקה אותה אלא אם כן בא עליה בזנות בבית אביה?!

ובקרן אורה הוסיף: אף אם נאמר שאכן אין כוונת רב פפא ליישב את הקושיא "והרי קדמה שכיבת בעל לבעל", מכל מקום יקשה, מנין לנו שתנא זה חולק על דין "מנוקה מעוון", והרי יש לומר שאינו משקה אותה אלא כשעדיין לא בא עליה ולא נכנסה אלא לחופה?! וראה שם.

ומשנתנו עוסקת כשבא עליה אחר שכנסה, ואחר כך משקה אותה.

ולכן, אין להוכיח ממשנתנו שיש חופה לפסולות, שהרי בא עליה אחר החופה.⁽⁶⁾

וכמו כן לא קשה קושיית הגמרא לעיל, שאין המים בודקין אלא אם כן הבעל מנוקה מעוון אותה זנות, והרי אם זינתה בזמן היותה ארוסה נמצא שבא עליה בעוון, שהרי נאסרה, ומה תועלת לו בגלגול על זנות של אירוסין –

כי היות ולא ידע בה שנאסרה עליו הרי עבר עליה בשוגג, ו"מנוקה מעוון" הוא חשוב.

וכן מתורצת בכך קושיית הגמרא גבי שומרת יבם, האיך משקה הוא אותה אחר שבא עליה ונעשית כנוסה, והרי אינו מנוקה מעוון, לפי ש"מנוקה מעוון" הוא היות ובא עליה בשוגג.⁽⁷⁾

וכן נתיישרה קושיית הגמרא גבי ארוסה: הרי קדמה שכיבת בעל לבועל, והאיך ישקנה על שכיבתה של אירוסין?!

כי כשם שאין צריך קינוי וסתירה לאותה שכיבתה של אירוסין, מאחר שעיקר ההשקאה היא על זנות של נישואין, כך לא איכפת לך שקדמה אותה שכיבתה לשכיבת הבעל. ואין צריך לפרש שבא עליה בזנות בבית אביה.⁽⁸⁾

6. ואולם אם לא היה בא עליה, לא היה יכול להשקותה על זנות של אירוסין, שאם אכן זינתה בעודה ארוסה, הרי אין כאן חופה, ובטלה כל השקאתה.

7. א. נתבאר על פי תוספות בעמוד א ד"ה ונקה, שהוכיחו מסוגייתנו שעוון בשוגג אינו חשוב אינו מנוקה מעוון, וכן כתב הריטב"א ראה שם שהוסיף בזה דברים.

ואולם רבינו עקיבא איגר [הובא בליקוטים הנדמ"ח כאן] תמה על תוספות, מנין להם לפרש שהוא משקה אותה על זנות של אירוסין, והרי יש לומר שאין הוא אלא משביעה על כך שמא תודה, ואכן אם זינתה לא יבדקה המים, [יש לפרש כוונתו שלא יבדקה המים משום שאינו מנוקה מעוון, ויש לפרש כוונתו שאין דין גלגול אלא לשבועה, ועל זנות של אירוסין שלא קינא לה ולא נסתרה, אין יכול להשקותה אפילו כשהוא מנוקה מעוון].

ב. בתוספות שם הקשו: כיון שמוכח בתירוצי הגמרא כאן, שעוון בשוגג אינו עוון, ולכן משקה אותה על זנות של אירוסין אף שבא עליה, אם

כן מה הקשתה הגמרא לעיל והרי אינו מנוקה מעוון, והרי יש לפרש שלא נודע לו מסתירתה אלא לאחר שנשאה, והרי הוא מנוקה מעוון כיון שבשוגג בא עליה?!

ותירצו: כיון שבשעת השקאה יודע שבא עליה באיסור אפילו בא עליה שוגג לא חשיב מנוקה מעוון, אבל על ידי גלגול שאינו יודע בשעת השקאה מנוקה מעוון קרינן ביה.

ובתוספות ישנים כאן כתבו: דלעיל לא מצי לשנויי הכי, דכיון דמיירי דקני לה באירוסין יש לו להשמר שלא יבא עליה, וכאשר בא עליה קרוב למזיד הוא ואינו מנוקה מעוון שהרי חשדה מזנות מדקני לה, אבל הכא לא קני לה באירוסין כלל והוי האיש מנוקה מעוון אפילו אם זנתה כי לא עלה על דעתו שזינתה, אם כן הוי האיש מנוקה מעוון.

וראה עוד בתוספות הרא"ש לעיל עמוד א ד"ה והתניא בקושיא זו, ובלשון הריטב"א כאן בטעם הדבר שחשוב הוא מנוקה מעוון.

8. נתבאר על פי רש"י בקדושין כז ב ד"ה גלגול, שדברי רבי יצחק באים גם ליישב שלא תיקשי

ונמצא, שמיד אחר המאמר של הראשון, נחשבת היבמה כ"משתמרת לביאה פסולה", של האח השני.

שהרי המאמר של האח הראשון אינו מעכב את הקנין של ביאת השני, ואם כן, היא נחשבת כמשתמרת גם לביאתו של השני, ובכך היא משתמרת לביאה פסולה, שהרי השני אסור בה בגלל מאמרו של הראשון.

כי העושה מאמר ביבמתו, הרי היא אסורה בביאה על כל האחים מדרבנן, שהרי אשת אח היא מדרבנן.

שלח רבי חנינא משמיה דרבי יוחנן:

העושה מאמר ביבמתו, ונאסרה בכך האשה על כל האחים מדרבנן, מדין אשת אח, ויש לו אח, שהיא עדיין משתמרת מן התורה לביאתו [מאחר שלא עשה בה האח הראשון אלא מאמר] —

הרי אפילו היה הוא, עושה המאמר, כהן, והיא כהנת [בת כהן] — פסלה במאמרו מן התרומה. כי ביאתו של אחיו השני פוסלת אותה לכהונה מדין "אשת אח מדרבנן", והרי היא נעשית בגלל מאמרו "משתמרת

א. כשם שאשה המתארסת או הנישאת לאדם שביאתו פוסלת אותה, הרי היא "משתמרת לביאה פסולה", שנחלקו בה רבי מאיר עם רבי אלעזר ורבי שמעון —

כך יבמה, אשר היא זקוקה ליבם שביאתו פוסלת אותה, הרי היא בגדר "משתמרת לביאה פסולה", ודינה תלוי במחלוקת התנאים.

ואפילו היו שני יבמים, האחד ביאתו פוסלת אותה, והשני אין ביאתו פוסלת, הרי היות והיא זקוקה גם אל היבם שפוסלה, היא נחשבת "משתמרת לביאה פסולה".⁽⁹⁾

ב. המאמר [שהוא קידושי כסף או שטר] קונה ביבמה.

אך יחד עם זאת, קיימא לן ש"יש ביאה אחר מאמר". והיינו, שאם יבוא עליה אח אחר, לאחר שעשה בה האח הראשון מאמר, הוא יקנה אותה.

אך אז תהיה היבמה אסורה על שניהם, על הראשון בגלל ביאתו של השני, ועל השני בגלל מאמרו של הראשון.

המים הואיל ובא ביאת איסור אם זינתה באירוסין, וראה היטב בלשון התוספות ישנים כאן.

לשון רש"י בסוגייתנו: ומגלגל עליה שבועה כל ימים שהיתה תחתיו משנתארסה "ונבדקה". והבין רבינו עקיבא איגר [ראה ליקוטים הנדמ"ח] ככוונת רש"י, דהיינו שבדקין אותה המים גם על זנות של אירוסין.

9. כתב הקרן אורה: והא דחשיבא משתמרת

"והלא קדמה שכיבת הבעל לבעול", כי על ידי גלגול יכול להשביעה על זנות של אירוסין שקדמה לשכיבת הבעול.

ובתוספות שם חלקו עליו, והוכיחו שלא מטעם קושיא זו אמר רבי יצחק את דבריו.

ולדעת הראשונים הסוברים שאין המים בודקין אשה שבעלה בא ביאה אסורה מימיו, על כרחנו צריכים אנו לפירוש התוספות, שהרי אם אכן זינתה אין כאן תחילת השקאה שיגלגל ממנה, שאף על זנות של נשואין לא יבדקה

לביאה פסולה".⁽¹⁰⁾

ותמהה הגמרא על מימרא זו, שהרי:

למאן, לדעת מי [רבי מאיר, או רבי אלעזר ורבי שמעון], שנחלקו בדין משתמרת לביאה פסולה] — אמר רבי יוחנן את דינו?

אילמא לרבי מאיר, הסובר במשנתנו משתמרת לביאה פסולה אינה אוכלת —

תיקשי: **אימר דאמר רבי מאיר "משתמרת לביאה פסולה" לא אכלה**, כשהיא משתמרת לביאה שהיא פסולה **מדאורייתא**, כגון אלמנה לכהן גדול וגרושה לכהן הדיוט.

אבל זו שהיא משתמרת לביאה פסולה **מדרבנן**, כי אין היבמה אסורה על אחיו השני אלא משום מאמרו של הראשון, שאוסר אותה באיסור אשת אח **מדרבנן** —

מי אמר רבי מאיר שהיא נפסלת מדין משתמרת לביאה פסולה?

ואלא שמא תאמר, שלדעת **רבי אלעזר ורבי שמעון** אמר זאת רבי יוחנן —

אי אפשר לומר כן, כי יקשה יותר:

השתא, מי שהיא **משתמרת לביאה** שהיא **פסולה מדאורייתא** — **אכלה** לדעתם.

מי שהיא משתמרת לביאה שהיא פסולה רק **מדרבנן** — **מיבעיא** למימר שאכלה!

א. "חלל", הוא פסול כהונה, והוא זה שנולד מביאת כהן על פסולי כהונה.

החלל, למרות היותו בן כהן, הרי הוא זר גמור, ואין בו דין כהונה כלל.

ב. חלל שבא על אשה, הרי הוא פוסלה בביאתו להיות חללה כמותו, למרות שאין שום איסור בביאה זו.

ג. אשה המשתמרת לחלל, הרי היא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא.

ד. בת כהן שנתארסה לישראל, הרי הוא פוסלה מתרומת בית אביה.

ואם מת או שגירשה בעלה הישראל, הרי היא חוזרת לתרומת בית אביה.

אלא, כי אתא רבין אמר: אם עשה בה יבם זה **מאמר ביבמתו**⁽¹¹⁾ —

לביאה פסולה מחמת זיקה לחוד, אע"ג דזיקה אינה אלא מדרבנן, יש לומר דמכל מקום משתמרת היא לביאתו בעל כרחיה.

10. א. לשון הריטב"א הוא: פירוש, מפני שמשומרת לביאה פסולה מדרבנן, וכיון שעשה בה מאמר יבם זה ואסרה לשאר אחין מדרבנן, ומכל מקום משמרת היא לביאה כיון דיש ביאה אחר מאמר מדאורייתא, ודילמא בעי מיבמה אחד משאר אחין ולא קפיד למאמר אחין, וראה לשון רש"י.

ב. הטעם שהוא פוסלה על ידי ביאתו, אף על גב שאין זה מאיסורי כהונה ואינה נעשית חללה, וגם אין כאן משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" כיון שהיא הזרה ולא הוא; היינו משום דכל חייבי כריתות נפסלות משום "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה היא בתרומת הקדשים לא תאכל", כמו שנתבאר בהקדמה שבתחילת הפרק, ואף זו חייבי כריתות היא מדרבנן, על פי קרן אורה.

11. ובלבד שיהא אף היבם כהן, שאם לא כן הרי

דברי הכל, בין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש, **אכלה** היבמה הכהנת בתרומת בית אביה, ואף שיש ליבם אחים, כיון שמשמרת היא לביאה שאינה פסולה אלא מדרבנן, וכפי שנתבאר.

ואם יש לו ליבם **אח חלל**, **דברי הכל**, **אינה אוכלת**.

על אף שהיא כהנת והוא כהן, שהרי משמרת היא — אף לאחר המאמר — לביאתו הפוסלת של האח החלל.

ומודים בזה אפילו רבי אלעזר ורבי שמעון.

כי עד כאן לא נחלקו לומר שאינה נפסלת אלא כשיש לו לפוסל שהיא משמרת לו, אפשרות להאכיל תרומה במקום אחר [וכגון אלמנה הנישאת לכהן גדול, שאם לא היתה אשתו אלמנה היה הוא מאכילה].

אבל חלל, שהוא זר לגמרי, ואינו מאכיל תרומה בשום מקום, הרי הוא פוסל אשה כשהיא משמרת לביאתו — לכולי עמא! (12)

לא נחלקו — **אלא בכגון שנתן לה יבם כהן** ליבמתו הכהנת **גט** [ואין לו אח חלל], ונמצאת משמרת היא לביאתו הפסולה [מדרבנן], כיון שנתן לה גט. (13)

רבי יוחנן אמר: אוכלת בתרומת בית אביה, ומפרש טעמיה ואזיל.

ריש לקיש אמר: אינה אוכלת בתרומת בית אביה, ומפרש טעמיה ואזיל.

רבי יוחנן אמר: אוכלת —

אפילו לרבי מאיר דאמר משמרת לביאה פסולה אינה אוכלת —

היא פסולה מן התרומה כדין בת כהן שנתארסה לישראל.

12. למדנו מסוגיא זו:

מי שביאתו פוסלת את הנבעלת ואין לו להאכיל במקום אחר, הרי כל המשמרת לביאתו נפסלת מתרומת בית אביה.

וחידוש זה לא שמענו עד סוגיא זו, כי לא שמענו אלא בפצוע דכא כהן שקידש בת ישראל [לעיל נו א, לפירוש רש"י] שקידושי עבירה הן, והוא זה שצריך להאכילה, שאינו מאכיל את אשתו הואיל ואין לו להאכיל במקום אחר [וראה מה שנתבאר בהערה באותה סוגיא].

13. כתב רש"י: שנתן לה גט **כהן ליבמתו כהנת**, ואכתי לביאתו היא משמרת, וביאתה פסולה מדרבנן היא, דגט מהני בה מדרבנן.

דקדק רש"י לפרש בכא זו ביבם כהן [אף והסוגיא לעיל מדברת גם ביבם ישראל, שהרי אמרו: **אפילו הוא כהן והיא כהנת**].

וביאור דבריו, כי אם לא היה היבם כהן אף שאסורה היא עליו על ידי הגט שנתן, מכל מקום, אינה פוסלה בביאתו, כיון שאין זה מאיסורי כהונה ואינה נעשית חללה, וגם משום "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" אין כאן, כיון שהיא הזרה ולא הוא.

ולכן פירש רש"י שאף הוא כהן, ואסורה עליו על ידי הגט משום גרושה לכהן, והוי מאיסורי כהונה שהיא נעשית חללה על ידי ביאתו [וראה היטב בקרן אורה ד"ה עכ"פ].

והריטב"א כתב על פי שיטתו של רש"י, לא נחלקו אלא שנתן לה גט, פירוש, והרי היא פסולה על כל היבמין מדרבנן; ולא הזכיר שהיה היבם כהן.

חוזרת שנתן לה גט — הרי פסקא מיניה וקרובה לבי נשא [נפסק לחלוטין הקשר שביניהם וחזרה לבית אביה].

אבל הא — הרי אנידא ביה [קשורה היא בן] שהרי זקוקה לו ולא כנסה עדיין, ולפיכך הרי הוא פוסלה. (17)

שנינו במשנה: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט.

נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין פסולות, מן האירוסין כשרות:

כתיב בתחילת פרשת אמור: "והכהן הגדול מאחיו, אשר יוצק על ראשו שמן המשחה. והוא אשה בתוליה יקח. אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח, כי אם בתולה מעמיו יקח אשה".

ונחלקו תנאים במשנה לקמן נט א, האם מותר כהן גדול לקחת בוגרת, שכלו בתוליה, וסוגייתנו היא כדעת הסובר שלא ישא כהן גדול את הבוגרת.

בעא מיניה רבי חייא בר יוסף משמואל:

הני מיילי משתמרת לביאה שהיא פסולה מדאורייתא. אבל המשתמרת לביאה שהיא פסולה מדרבנן — אכלה.

וזה הרי משתמרת לביאה שהיא פסולה רק מדרבנן.

וריש לקיש אמר: אינה אוכלת —

אפילו לרבי אלעזר ורבי שמעון, דאמרי משתמרת לביאה פסולה הרי היא אוכלת —

הני מיילי על ידי קדושין, כגון אלמנה לכהן גדול, כיון דיש לו להאכיל על ידי קדושין במקום אחר.

אבל על ידי גרושין, כיון דאין לו להאכיל במקום אחר על ידי גרושין, הרי היא לא אוכלת. (14)

וכי תימא: הכא נמי יש לו להאכילה על ידי גרושין ב"חוזרת", שהרי אם היה מגרשה לגמרי, (15) היתה חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה. (16)

לא תאמר כן, כי:

קאמר, שבסבתו היא אוכלת, כי על ידי גרושין הוא מאכילה שחוזרת לתרומת בית אביה כי אין לה זרע ממנו. ולכן לא נפסלה גם עתה מתרומת בית אביה מפני מאמרו של זה, ואעפ"י שמשמרת לביאה פסולה.

17. כתב הריטב"א: כלומר: אינן דומות זו לזו, דהתם הוא אינו מאכילה, וגם אינו גורם שתאכל מחמת עצמו וקרבתו, אדרבה אוכלת מפני הרחקתו ושנסתלק ממנה אישות וביאה פסולה שלו, אבל האי אנידא גביה ובעודה זקוקה (לה) [לן] ומוכנת לביאה פסולה, אנו באים להאכילה

14. לפי גירסת רש"י. וכתב הריטב"א לפי שיטת רש"י: הני מיילי הכי (דאין) [דיש] לו להאכיל על ידי מעשה כזה שעשה בפסולה זו, דהיינו על ידי קדושין דומיא דמתניתין שמשמרת לביאה פסולה על ידי קדושין, אבל הכא שהוא על ידי גרושין אינו מאכיל בשום מקום.

15. רש"י. ראה ערוך לנר שנתקשה טובא בלשון זה של רש"י.

16. כתב הריטב"א: פירוש, לאו דוקא "יש לו להאכיל" דהא ודאי הוא אינו מאכילה. אלא הכי

דתנן: אלמנה לכהן גדול — נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין, הרי אלו פסולות מלאכול בתרומה.

אבל אם נתארמלו או נתגרשו מן האירוסין, הרי אלו כשרות.

ומוכח מכך שלא פסלה המשנה את האלמנה שנתארסה לכהן גדול מן התרומה, שלגבי פסול כהונה, הולכים אחר נשואין ולא אחר אירוסין.⁽²⁾

אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל: לשווייה חללה — לא קמיבעיא לי, דביאה הוא דמשווייה חללה [לעשותה חללה, איני מסתפק, שודאי רק על ידי ביאה היא נעשית חללה].⁽³⁾

כי קמיבעיא לי רק לענין איסור בוגרת לכהן גדול.

כהן גדול שקידש את הקטנה [או נערה], ועד שלא נשאה, בגרה ארוסתו תחתיו —

טו-א מהו שיהא מותר לכונסה אחר שבגרה?

וצדדי הספק הם:

היות ונאמר "והוא אשה בבתוליה יקח" —

האם בתר, אחר הקיחה של אירוסין אזלינן, שהיא הקובעת את האיסור, ולכן, אם לקחה כשהיא נערה ונעשתה בוגרת לאחר האירוסין הרי הוא מותר לשאתה.

או דילמא בתר קיחה של נשואין אזלינן, והיות והיא בגרה קודם הנישואין, אסור לו לשאתה.⁽¹⁾

אמר ליה שמואל לרבי חייא בר יוסף: תניתיה, שנינו את פתרון שאלתך, במשנתנו, שהיא מותרת —

בתרומה דבי נשא מיתה, הלכך אין בזו סיוע שתאכל בתרומה דבי נשא מפני "הואיל" זה, שהרי אינם דומים כלל, אדרבה הם שני הפכים, זו שיטת רש"י.

1. כך מפרשת הגמרא בהמשך הסוגיא את ספיקו של רבי חייא, ורמזו לזה רש"י כאן בלשונו שכתב: בתר "קיחה" דאירוסין אזלינן.

2. כתבו התוספות בהבנת רש"י: שמואל ידע את האמת [כפי שענה רבי חייא לשמואל] שספיקו של רבי חייא היה האם מותר לכונסה משבגרה או לא, ולא אם נפסלת בתרומה משעת אירוסיה לכהן הגדול.

אלא, ששמואל מדמה את איסור הקיחה לאיסור חללה. וכן הבין הרשב"א בדעת רש"י. [וממה שכתב רש"י לשון "קיחה" בתחילת הסוגיא, נראה, שאף ידע שמואל את צדדי ספיקו

של רבי חייא כפי שהם באמת].

והתוספות פירשו את הגמרא שלא כרש"י, אלא, ששמואל הבין בדעת רבי חייא, שלענין האיסור לשאתה לאשה, ודאי אסורה היא לו היות וכבר בגרה קודם הנישואין. ולא נסתפק אלא אם חשובה היא כ"משתמרת לביאה פסולה" לפוסלה בתרומה, היות והביאה אסורה לו, או שמא כיון שהקדושין היו בהיתר אין זו "משתמרת לביאה פסולה".

ועל זה הוכיח שמואל ממשנתנו שמן הנשואין פסולות. וכיון שעיקר חללות הוא מן הנשואין — "סברא הוא דבתר נשואין אזלינן, אפילו הוו הקדושין בהיתר".

והריטב"א ביאר אף את דברי רש"י על דרך זה, וראה מאירי וערוך לנר.

3. כלומר: אם היה פסול חללה נעשה על ידי עצם הלקיחה, אכן יש להוכיח ממשנתנו, שלגבי